

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

SPRENDIMAS

DĖL PAREIŠKĖJO – LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO NARIŲ GRUPĖS PRAŠYMO IŠAIŠKINTI LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIO TEISMO 2009 M. BIRŽELIO 8 D. NUTARIMO KAI KURIAS NUOSTATAS

2010 m. gegužės 3 d.

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Armano Abramavičiaus, Tomos Birmontienės, Prano Kuconio, Kęstučio Lapinsko, Ramutės Ruškytės, Egidijaus Šileikio, Algirdo Taminsko, Romualdo Kęstučio Urbaičio, sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

Konstitucinio Teismo tvarkomajame posėdyje apsvarstė pareiškėjo – Lietuvos Respublikos Seimo narių grupės prašymą išaiškinti, ar:

– Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimo nuostata, kad „<...> juridinio asmens kaltė sietina su fizinio asmens, veikiančio juridinio asmens naudai ar jo interesais, kalte“, reiškia, jog juridinio asmens kaltei dėl nusikalstamos veikos padarymo yra būtina ir pakanka konstatuoti vien tik Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 20 straipsnio 2 dalyje įtvirtintus požymius atitinkančio fizinio asmens kaltę ar papildomai būtina nustatyti ir požymį, kad juridinis asmuo iš fizinio asmens padarytos nusikalstamos veikos gavo naudą ir tą naudą pripažino arba juridinis asmuo buvo suinteresuotas nusikalstama fizinio asmens veikla ir jos padariniais;

– Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarime išdėstytos nuostatos yra taikomos ir neribotos atsakomybės juridiniams asmenims.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

1. Konstitucinis Teismas 2009 m. birželio 8 d. konstitucinės justicijos byloje Nr. 34/2008-36/2008-40/2008-1/2009-4/2009-5/2009-6/2009-7/2009-9/2009-12/2009-13/2009-14/2009-17/2009-18/2009-19/2009-20/2009-22/2009 priėmė nutarimą „Dėl Lietuvos Respublikos

baudžiamojo kodekso 20 straipsnio 1, 2, 3 dalių (2000 m. rugsėjo 26 d. redakcija), 20 straipsnio 5 dalies (2004 m. liepos 5 d. redakcija), 43 straipsnio 4 dalies (2000 m. rugsėjo 26 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (Žin., 2009, Nr. 69-2798; toliau – ir Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimas).

2. Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimu pripažinta, kad Baudžiamojo kodekso 20 straipsnio 1, 2, 3 dalys (2000 m. rugsėjo 26 d. redakcija), 20 straipsnio 5 dalis (2004 m. liepos 5 d. redakcija), 43 straipsnio (2000 m. rugsėjo 26 d. redakcija) 4 dalis neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

3. Pareiškėjas – Seimo narių grupė prašo Konstitucinį Teismą išaiškinti, ar:

– Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimo nuostata, kad „<...> juridinio asmens kaltė sietina su fizinio asmens, veikiančio juridinio asmens naudai ar jo interesais, kalte“, reiškia, jog juridinio asmens kaltei dėl nusikalstamos veikos padarymo yra būtina ir pakanka konstatuoti vien tik Baudžiamojo kodekso 20 straipsnio 2 dalyje įtvirtintus požymius atitinkančio fizinio asmens kaltę ar papildomai būtina nustatyti ir požymį, kad juridinis asmuo iš fizinio asmens padarytos nusikalstamos veikos gavo naudą ir tą naudą pripažino arba juridinis asmuo buvo suinteresuotas nusikalstama fizinio asmens veikla ir jos padariniais;

– Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarime išdėstytos nuostatos yra taikomos ir neribotos atsakomybės juridiniams asmenims.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

I

1. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstituciją turi tik Konstitucinis Teismas; būtent Konstitucinis Teismas formuoja oficialią konstitucinę doktriną: Konstitucinio Teismo aktuose yra aiškinamos Konstitucijos nuostatos – normos bei principai; oficialioje konstitucinėje doktrinoje yra *inter alia* atskleidžiama įvairių konstitucinių nuostatų turinys, jų tarpusavio sąsajos, konstitucinių vertybių pusiausvyra, konstitucinio teisinio reguliavimo, kaip vienos visumos, esmė.

Konstitucinis Teismas, pagal pareiškėjų prašymus sprendamas konstitucinės justicijos bylas, turi konstitucinius įgaliojimus panaikinti atitinkamų teisės aktų (jų dalių) teisinę galią, jeigu jie prieštarauja aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai. Kad galėtų nustatyti ir priimti sprendimą, ar tiriami teisės aktai (jų dalys) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktams, Konstitucinis Teismas turi konstitucinius įgaliojimus oficialiai aiškinti ir tiriamus teisės aktus, ir minėtus aukštesnės galios teisės aktus; kitoks Konstitucinio Teismo įgaliojimų aiškinimas paneigtų pačią Konstitucinio Teismo konstitucinę paskirtį (Konstitucinio Teismo 2006 m. birželio 6

d. nutarimas).

2. Konstitucinio Teismo įstatyme yra įtvirtinti Konstitucinio Teismo įgaliojimai oficialiai aiškinti savo nutarimus (61 straipsnis). Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra konstatavęs, kad jis turi įgaliojimus aiškinti ir kitus savo baigiamuosius aktus.

3. Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Konstitucinis Teismas savo nutarimą oficialiai aiškina pagal dalyvavusių byloje asmenų, kitų institucijų ar asmenų, kuriems jis išsiųstas, prašymą, taip pat savo iniciatyva.

4. Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 31 straipsnį dalyvaujančiais byloje asmenimis laikomi:

- pareiškėjas – valstybės institucija, Seimo narių grupė, kuriems įstatymai suteikia teisę kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti teisės akto atitiktį Konstitucijai ar įstatymams arba duoti išvadą, bei jų atstovai;

- suinteresuotas asmuo – valstybės institucija, priėmusi teisės aktą, kurio atitiktį Konstitucijai ar įstatymams reikia ištirti, bei jos atstovas; Seimo narys ar kitas valstybės pareigūnas, kurio veiksmų atitiktį Konstitucijai reikia ištirti dėl jam pradėtos Seime apkaltos bylos, bei jo atstovas; Respublikos Prezidentas, kai teikiama išvada dėl jo sveikatos būklės, bei jo atstovas.

5. Prašymą išaiškinti kai kurias Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimo nuostatas pateikė Seimo narių grupė. Pažymėtina, kad šios Seimo narių grupės sudėtis skiriasi nuo Seimo narių grupės, buvusios pareiškėju konstitucinės justicijos byloje, kurioje buvo priimtas Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimas, sudėties. Abiejose grupėse sutampa tik 6 Seimo nariai (Valentinas Bukauskas, Kęstutis Daukšys, Loreta Graužinienė, Vydas Gedvilas, Saulius Bucevičius, Valentinas Mazuronis).

Pažymėtina, kad Seimo narių grupės, kuri kreipėsi į Konstitucinį Teismą dėl Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimo kai kurių nuostatų išaiškinimo, atstovas yra Seimo narys V. Gedvilas, buvęs vienas iš pareiškėjo – Seimo narių grupės atstovų konstitucinės justicijos byloje, kurioje buvo priimtas Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimas.

Atsižvelgiant į tai, kad Seimo narių grupės, kuri kreipėsi į Konstitucinį Teismą dėl Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimo kai kurių nuostatų išaiškinimo, ir Seimo narių grupės – pareiškėjo konstitucinės justicijos byloje, kurioje buvo priimtas Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimas, sudėtys nesutampa ir dėl to Seimo narių grupė, kuri kreipėsi dėl Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimo nuostatų išaiškinimo, nėra byloje dalyvavęs asmuo, šios Seimo narių grupės Konstituciniam Teismui pateiktas prašymas traktuotinas kaip Seimo nario V. Gedvilo prašymas išaiškinti kai kurias Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimo nuostatas.

6. Konstitucinis Teismas savo aktuose ne kartą yra konstatavęs, kad Konstitucinio Teismo

nutarimų, kitų baigiamųjų aktų aiškinimo instituto paskirtis – plačiau, išsamiau atskleisti atitinkamų Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto nuostatų turinį, prasmę, jeigu to reikia, kad būtų užtikrintas deramas to Konstitucinio Teismo nutarimo, kito baigiamojo akto vykdymas, kad tuo Konstitucinio Teismo nutarimu, kitu baigiamuoju aktu būtų vadovaujama.

7. Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsnyje nurodytų subjektų įgaliojimai kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą reiškia, kad Konstitucinio Teismo turi būti prašoma išaiškinti tiksliai nurodytas atitinkamo Konstitucinio Teismo nutarimo nuostatas (Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. sprendimas).

8. Pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsnio 3 dalį Konstitucinis Teismas privalo aiškinti savo nutarimą, nekeisdamas jo turinio. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad ši Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsnio 3 dalies nuostata, be kita ko, reiškia, kad aiškindamas savo nutarimą Konstitucinis Teismas negali jo turinio aiškinti taip, kad būtų pakeista nutarimo nuostatų prasmė, *inter alia* prasminė elementų, sudarančių nutarimo turinį, visuma, argumentai, motyvai, kuriais grindžiamas tas Konstitucinio Teismo nutarimas, taip pat kad Konstitucinis Teismas negali aiškinti to, ko jis toje konstitucinės justicijos byloje, kurioje buvo priimtas prašomas išaiškinti nutarimas, netyrė. Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad prašymo išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą, kitą baigiamąjį aktą nagrinėjimas nesuponuoja naujos konstitucinės justicijos bylos.

II

1. Pareiškėjas – Seimo narys V. Gedvilas *inter alia* prašo išaiškinti, ar Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimo nuostata, kad „<...> juridinio asmens kaltė sietina su fizinio asmens, veikiančio juridinio asmens naudai ar jo interesais, kalte“, reiškia, jog juridinio asmens kaltei dėl nusikalstamos veikos padarymo yra būtina ir pakanka konstatuoti vien tik Baudžiamojo kodekso 20 straipsnio 2 dalyje įtvirtintus požymius atitinkančio fizinio asmens kaltę ar papildomai būtina nustatyti ir požymį, kad juridinis asmuo iš fizinio asmens padarytos nusikalstamos veikos gavo naudą ir tą naudą pripažino arba juridinis asmuo buvo suinteresuotas nusikalstama fizinio asmens veikla ir jos padariniais.

2. Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimo nuostata, kurią prašo išaiškinti pareiškėjas, yra Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimo motyvuojamosios dalies V skyriaus 6 punkto teksto dalis, kurioje konstatuota:

„Kaip jau buvo konstatuota, juridinio asmens baudžiamosios atsakomybės būtinoji sąlyga pagal BK 20 straipsnio 2, 3 dalių nuostatas yra tai, kad nusikalstamą veiką fizinis asmuo padaro juridinio asmens naudai arba jo interesais. Konstatuota ir tai, kad šis požymis leidžia nustatyti, kada fizinio asmens padaryta nusikalstama veika gali būti vertinama kaip juridinio asmens nusikalstama veika, t. y. kai iš šios veikos juridinis asmuo turi konkrečios naudos ir tą naudą pripažįsta arba kai

juridinis asmuo yra suinteresuotas tokia veika ir jos sukuriama padariniais.

Juridinio asmens, kaip nusikalstamos veikos subjekto, specifika, t. y. tai, kad jis yra savarankiškas teisinių santykių subjektas, turintis teisinį veiksnumą ir teisnumą, savarankišką pavadinimą, organizacinį vientisumą, jo turtas yra atskirtas nuo jo dalyvių turto, tačiau jis yra teisinių santykių dalyvis per jo vardu veikiančius fizinius asmenis, suponuoja ir jo kaltės specifiškumą. Juridinio asmens kaltė sietina su fizinio asmens, veikiančio juridinio asmens naudai ar jo interesais, kalte. Todėl BK 20 straipsnio 1, 2, 3 dalyse nustatyto teisiniu reguliavimu nėra sudaroma prielaidų juridinio asmens atsakomybei be kaltės.“

3. Pareiškėjas – Seimo narys V. Gedvilas, prašydamas išaiškinti Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimo motyvuojamosios dalies V skyriaus 6 punkto nuostatą, kad „<...> juridinio asmens kaltė sietina su fizinio asmens, veikiančio juridinio asmens naudai ar jo interesais, kalte“ teigia: „iš Nutarimo lieka neaišku, kada juridinis asmuo laikytinas kaltu padaręs nusikalstamą veiką, (I) kai veiką juridinio asmens naudai arba interesais padarė atitinkamas fizinis asmuo, kuris dėl nusikalstamos veikos padarymo pripažintas kaltu, (II) ar jeigu juridinis asmuo iš fizinio asmens nusikalstamos veikos turi konkrečios naudos ir tą naudą pripažįsta, arba kai juridinis asmuo yra suinteresuotas tokia veika ir jos sukuriama padariniais, (III) ar kai egzistuoja abi aukščiau nurodytos sąlygos.“

4. Pažymėtina, kad pareiškėjo prašoma išaiškinti Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimo motyvuojamosios dalies V skyriaus 6 punkto nuostatą „<...> juridinio asmens kaltė sietina su fizinio asmens, veikiančio juridinio asmens naudai ar jo interesais, kalte“ buvo suformuluota sprendžiant, ar BK 20 straipsnio 1, 2, 3 dalyse nustatytas teisinis reguliavimas neprieštarauja Konstitucijos 31 straipsnio 1 daliai, kurioje nustatyta, kad asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumas neįrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir nepripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu. Nurodyta nuostata išvedama iš BK 20 straipsnio 1, 2, 3 dalyse nustatyto teisinio reguliavimo aiškinimo ir yra vienas iš argumentų, pagrindžiančių išvadą, kad BK 20 straipsnio 1, 2, 3 dalyse nustatyto teisiniu reguliavimu nėra sudaroma prielaidų juridinio asmens atsakomybei be kaltės.

5. Minėta, kad Seimo narys V. Gedvilas prašo išaiškinti Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimo nuostatą, kad „<...> juridinio asmens kaltė sietina su fizinio asmens, veikiančio juridinio asmens naudai ar jo interesais, kalte“. Nors pareiškėjas prašo išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimo nuostatą, tačiau iš prašymo turinio matyti, kad jis prašo išaiškinti BK 20 straipsnio 2 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą tuo aspektu, kurio Konstitucinis Teismas savo nutarime netyrė, t. y. ar konstatuojant juridinio asmens kaltę dėl nusikalstamos veikos padarymo būtina nustatyti ir tai, kad juridinis asmuo iš fizinio asmens padarytos nusikalstamos veikos gavo naudą ir tą naudą pripažino arba juridinis asmuo buvo suinteresuotas nusikalstama

fizinio asmens veikla ir jos padariniais. Toks prašymas iš esmės reiškia, kad prašoma išaiškinti BK 20 straipsnyje nustatyto teisinio reguliavimo taikymo klausimą.

Minėta ir tai, kad Konstitucinis Teismas turi konstitucinius įgaliojimus oficialiai aiškinti ne tik Konstituciją, bet ir tiriamus teisės aktus. Pažymėtina, kad tiriamus teisės aktus Konstitucinis Teismas aiškina tiek, kiek būtina siekiant nustatyti ir priimti sprendimą, ar tie aktai (jų dalys) neprieštarauja aukštesnės galios teisės aktams, *inter alia* (ir pirmiausia) Konstitucijai. Teisės taikymo klausimus sprendžia teismas, nagrinėjantis konkrečią bylą. Šio sprendimo kontekste paminėtina, kad įgaliojimus aiškinti ir taikyti BK nuostatas, reglamentuojančias juridinio asmens baudžiamąją atsakomybę, turi bendrosios kompetencijos teismai, nagrinėdami konkrečias bylas.

6. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus Konstitucinis Teismas neaiškina, ar Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimo nuostata, kad „<...> juridinio asmens kaltė sietina su fizinio asmens, veikiančio juridinio asmens naudai ar jo interesais, kalte“, reiškia, jog juridinio asmens kaltei dėl nusikalstamos veikos padarymo yra būtina ir pakanka konstatuoti vien tik Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 20 straipsnio 2 dalyje įtvirtintus požymius atitinkančio fizinio asmens kaltę ar papildomai būtina nustatyti ir požymį, kad juridinis asmuo iš fizinio asmens padarytos nusikalstamos veikos gavo naudą ir tą naudą pripažino arba juridinis asmuo buvo suinteresuotas nusikalstama fizinio asmens veikla ir jos padariniais.

7. Pareiškėjo – Seimo nario V. Gedvilo prašyme taip pat prašoma išaiškinti, ar Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimo nuostatos yra taikomos ir neribotos atsakomybės juridiniams asmenims. Pažymėtina, kad šiuo atveju pareiškėjas nenurodo, kurias konkrečias minėto nutarimo nuostatas jis prašo išaiškinti. Todėl toks pareiškėjo prašymas traktuotinas kaip prašymas išaiškinti visą nutarimą tuo aspektu, ar jis taikomas ir neribotos atsakomybės juridiniams asmenims.

8. Kaip minėta, Konstitucinio Teismo įstatymo 61 straipsnyje nurodytų subjektų įgaliojimais kreiptis į Konstitucinį Teismą su prašymu išaiškinti Konstitucinio Teismo nutarimą reiškia, kad Konstitucinio Teismo turi būti prašoma išaiškinti tiksliai nurodytas atitinkamo Konstitucinio Teismo nutarimo nuostatas. Pareiškėjas, siekdamas išsiaiškinti, ar Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimas taikomas ir neribotos atsakomybės juridiniams asmenims, jokių konkrečių minėto nutarimo nuostatų nenurodė. Kita vertus, kaip pažymi pats pareiškėjas, Konstitucinis Teismas, šiame nutarime „analizuodamas juridinių asmenų baudžiamosios atsakomybės taikymo klausimus, neaptarė LR Baudžiamojo kodekso 20 str. 2 d. atitikimo Konstitucijos 31 str. 5 d. klausimo vienos iš tokių asmenų formų – neribotos civilinės atsakomybės juridinių asmenų atveju“.

9. Minėta, kad Konstitucinis Teismas negali aiškinti to, ko jis toje konstitucinės justicijos byloje, kurioje buvo priimtas prašomas išaiškinti nutarimas, netyrė.

10. Atsižvelgdamas į išdėstytus argumentus Konstitucinis Teismas neaiškina, ar

Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarime išdėstytos nuostatos yra taikomos ir neribotos atsakomybės juridiniams asmenims.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 102 straipsniu, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 1, 61 straipsniais, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nusprendžia:

1. Atsisakyti aiškinti, ar Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarimo nuostata, kad „<...> juridinio asmens kaltė sietina su fizinio asmens, veikiančio juridinio asmens naudai ar jo interesais, kalte“, reiškia, jog juridinio asmens kaltei dėl nusikalstamos veikos padarymo yra būtina ir pakanka konstatuoti vien tik Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 20 straipsnio 2 dalyje įtvirtintus požymius atitinkančio fizinio asmens kaltę ar papildomai būtina nustatyti ir požymį, kad juridinis asmuo iš fizinio asmens padarytos nusikalstamos veikos gavo naudą ir tą naudą pripažino arba juridinis asmuo buvo suinteresuotas nusikalstama fizinio asmens veikla ir jos padariniais.

2. Atsisakyti aiškinti, ar Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2009 m. birželio 8 d. nutarime išdėstytos nuostatos yra taikomos ir neribotos atsakomybės juridiniams asmenims.

Šis Konstitucinio Teismo sprendimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Sprendimas skelbiamas Lietuvos Respublikos vardu.

Konstitucinio Teismo teisėjai:

Armanas Abramavičius

Toma Birmontienė

Pranas Kuconis

Kęstutis Lapinskas

Ramutė Ruškytė

Egidijus Šileikis

Algirdas Taminskas

Romualdas Kęstutis Urbaitis